

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه اصلاح ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی»

مقدمه

شماره ثبت:

۸۲

شماره چاپ:

۸۳

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۴/۱۰

۱. ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی مصوب ۱۳۱۴ مقرر می‌دارد: «شوهر می‌تواند زن خود را از حرفه یا صنعتی که منافای مصالح خانوادگی یا حیثیات خود زن باشد، منع کند».

این ماده ضمن اینکه به حق اشتغال زن اشعار دارد، لکن به منظور اینکه رفتاری‌های شغلی زن مانع از اداره خانه و تربیت فرزندان او نشود، به شوهر اختیار داده است که به عنوان رئیس خانواده و مسئول حفظ مصالح این کانون، زن را از کارهایی که سبب سستی بنیان خانواده یا اختلال در نگهداری و تربیت فرزندان یا حیثیت اجتماعی زن و شوهر یا برهم زدن نظم اقتصادی خانواده گردد، باز دارد.

۲. ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی از نتایج ریاست مرد بر خانواده است که به موجب ماده (۱۱۰۵) آن قانون مقرر شده است: «در روابط زوجین، ریاست خانواده از خصایص شوهر است».

۳. پیش از تصویب قانون حمایت از خانواده، اختلاف نظر بود که آیا تشخیص مصالح خانواده با شوهر است یا اینکه او باید مانند هر مدعی دیگر به دادگاه رجوع کند و پس از اثبات نظر خود، منع زن را از محکمه بخواهد.

ماده (۱۵) قانون حمایت از خانواده مصوب ۱۳۴۶، به این اختلاف نظر پایان داد. به موجب این ماده: «شوهر می‌تواند با تأیید دادگاه زن خود را از اشتغال به هر شغلی که منافای مصالح خانوادگی یا حیثیات خود یا زن باشد، منع نماید». مفاد این حکم در ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ نیز تکرار شد. پس در حقوق کنونی، شوهر باید به عنوان مدعی در دادگاه اقامه دعوی کند و بعد از اثبات منافای بودن شغل زن با مصالح خانوادگی و حیثیت خود یا زن، منع او را از دادگاه بخواهد.

۴. در ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳، به زن نیز اختیار داده شده است که هرگاه شغل شوهر را منافای مصالح خانوادگی یا حیثیت خود یا شوهر بداند، از دادگاه تقاضای منع او را بکند. هرچند مبنای این حکم، حمایت از حقوق زن است، لکن قانون‌گذار در این حمایت افراط ننموده و با توجه به تکلیف مرد در تأمین معاش خانواده (موضوع مواد (۱۱۰۶)، (۱۱۹۹) و (۱۲۰۰) قانون مدنی) در پایان ماده (۱۸) افزوده است: «دادگاه در صورتی که اختلالی در امر معیشت خانواده ایجاد نشود، مرد را از اشتغال به شغل مزبور منع می‌کند».

۵. ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳، به اعتبار خود باقی مانده است و لذا در مجموعه قوانین و مقررات خانواده چاپ ریاست جمهوری و مجموعه تنقیح شده قوانین و مقررات حقوقی چاپ قوه قضائیه که مواد غیرمنسوخ و معتبر از قانون مزبور را چاپ کرده است، ماده (۱۸) درج شده است. همچنین در قباله‌های نکاح چاپ شده توسط سازمان ثبت اسناد و املاک، در قسمت شروط ضمن عقد از جمله مواردی که زوجه وکالت دارد خود را مطلقه نماید، عدم رعایت دستور دادگاه در مورد منع اشتغال زوج به شغلی است که طبق نظر دادگاه صالح منافای مصالح خانوادگی و حیثیت زوجه باشد.

۶. ماده واحده در لایحه اصلاح ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی، به دلیل عدم استناد محاکم به ماده (۱۸) قانون حمایت از خانواده و با لحاظ روح حاکم! بر اصل ۴۳ قانون اساسی و فلسفه وضع مواد یاد شده مبنی بر حفظ

شماره مسلسل:

۲۴۰۹۱۴۴

تاریخ انتشار:

۱۳۸۷/۵/۲۰

مصالح و حیثیات خانوادگی و جلوگیری از فروپاشی بنیان مستحکم خانواده و برهم زدن روابط زوجین و در راستای تحقق اندیشه حمایت از حقوق زنان و به منظور جلوگیری از تضییع حقوق زنان و تبعیض در امر اشتغال آنان و رفع مشکلات اجرایی، پیشنهاد اصلاح ماده (۱۱۱۷) به شرح ذیل ارائه شده است:

«هر یک از زوجین در صورتی که شغل همسر را منافی مصالح خانوادگی حیثیت خود بدانند می‌توانند از دادگاه تقاضای رسیدگی نماید. دادگاه چنانچه اختلالی در امر معیشت خانواده ایجاد نشود، فرد را از اشتغال به شغل مذکور منع خواهد کرد.»

نقد لایحه

اولاً عدم استناد محاکم به ماده قانونی، تردیدی در اعتبار آن ایجاد نکرده و دلیل موجهی برای وضع مجدد مفاد همان ماده قانونی نیست.

ثانیاً مستند نمودن مفاد ماده واحده پیشنهادی به روح حاکم بر اصل ۴۳ قانون اساسی، ادعایی گزاف و غیرقابل قبول است، زیرا اصل مزبور ناظر به تأمین شرایط و امکانات کار و رعایت آزادی انتخاب شغل بوده و به‌طور کلی جنبه اثباتی دارد. درحالی‌که ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی، جنبه سلبی داشته و موارد منع اشتغال زوجه توسط زوج را بیان نموده و لایحه اصلاحی نیز این جنبه سلبی را توسعه داده و برای زن نیز حق منع اشتغال زوج را قائل شده است.

ثالثاً ماده واحده پیشنهادی بدون توجه به نظام حقوقی ایران و سایر احکام قانونی همچون تکلیف مرد به تأمین معاش خانواده، حکم یکسانی را بر زوجین پیش‌بینی نموده و برخلاف ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده، در این زمینه به افراط گراییده است.

پیشنهاد

با توجه به اینکه به‌نظر می‌رسد ماده (۱۸) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ همچنان به اعتبار خود باقی است، نیازی به اصلاح ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی نیست و لذا در درجه اول پیشنهاد می‌شود لایحه اصلاح ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی توسط مجلس رد شود تا بدین ترتیب قانون مدنی به‌عنوان «قانون مادر» از تغییرات موردی مصون بماند. علاوه بر آنکه می‌توان مفاد لایحه پیشنهادی را در متن «لایحه حمایت خانواده» که به شماره ثبت ۱۳۶ در مجلس مطرح است، گنجانده، اما چنانچه نمایندگان محترم بر اصلاح ماده (۱۱۱۷) قانون مدنی اصرار داشته باشند، پیشنهاد می‌شود متن ذیل جایگزین متن ماده واحده تقدیمی دولت شود:

ماده (۱۱۱۷)

«شوهر می‌تواند با تأیید دادگاه زن خود را از اشتغال به هر شغلی که منافی مصالح خانوادگی یا حیثیت خود یا زن باشد، منع کند. زن نیز می‌تواند از دادگاه چنین تقاضایی را بنماید. دادگاه در صورتی که اختلالی در معیشت خانواده ایجاد نشود، مرد را از اشتغال به شغل مذکور منع می‌کند.»